

Universul Literar

— PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. În străinătate pe un an 200 lei. —

Salonul francez 1923

M-lle M. Grain. — Bârfeala pe plaje.

Alexandru Dumas și Marie Duplèssis

Acesta este titlul, destul de sugestiv de altminteri al unei cărți, apărute nu de mult, în Franța, scrisă de *Johannès Gros*. E o carte aproape definitivă, cel puțin din punct de vedere documentar, asupra aceleia care a fost „Dama cu Camelii”.

Fondul tabloului, descris în această carte, — așa cum e scrisă, — e mai important decât figurile. E de regretat puțin, pentru documentația genezei operelor literare, că arătându-se originile trăite a „*Damei cu Camelii*”, autorul acestei lucrări, n'a studiat și originile literare, cu deosebire în opera literară a lui Dumas-Tatăl.

Ceia ce spun aici, e un regret fără a fi o critică, bine înțeles, căci n'am căderea și prea multă putință, poate, să delimităm munca unui autor.

Chestia aceasta, a „*Damei cu Camelii*”, până să ajungă a fi pe deplin și indiscutabil rezolvată, a suferit multe și variate coniecturi și discuțiuni.

Acei crai s'au interesat de această chestiune, vor rămâne surprinși, de sigur, întru cât-va, văzând întrupându-se în Maria Duplèssis pe clasică și nemuritoarea *Dama cu Camelii*. Chestiunea se va lămuri însă din cele ce voi relata mai jos.

Alphonsine Plessis s'a născut la Nouant, în ținutul Orne, la 15 Ianuarie 1824. Părinții ei erau lipscați. S'au căsătorit la 1 Martie 1821. Despre mama ei, Marie Deshayes, născută la 5 Vendemiar anul III, n'au fost multe să se puie. Tatăl ei însă, Marin Plessis, Marin Vrăjitorul, cum era numit, colportor înainte de a fi zdrobitor de inimi, vicios, aspru și desfrânat, a fost o poamnă bună.

E nevoie, pentru elucidarea chestiunii, să desbatem istoria a două familii.

Mama „*Damei cu Camelii*”, era, însăși, nepoată lui Ștefan Deshayes și a Anei du Mesnil.

Vom întâlni aici una din acele mici drame sociale atât de obișnuite în vechea Franță.

S'a putut spune, și cu oare-care dreptate, că aproape nu există în Franța familie, care să nu fie înrudită prin vre-un strămoș, că cea mai bună nobleță, și prin vre-un alt strămoș, celei mai jos clasă socială. Lucrul acesta e adevărat în privința celebrei eroine al lui Dumas.

Bunicul său, Etienne Deshayes, era servitor de fermă: bunica sa, Ana du Mesnil, se scobora din senatorii du Mesnil și d'Argentelles. Acești du Mesnil, altă dată bogați, la începutul domniei lui Ludovic al V-lea, au căzut în situația de mici arendași. Tatăl Anei, a făcut mesalianță căsătorindu-se cu Margareta Daulin. El a murit și văduva sa își părăsise fata ca să se recăsătorească. Ana, părăsi-

tă în voia soartei, se căsătorii, la 20 Mai 1756, cu servitorul de fermă Deshayes. Din această căstorie, au avut șapte copii: unul din ei, Ludvic, se căsătorii în 1789, cu o țarancă, Maria Marre, frumoasă și galantă. Din căstoria aceasta, se născu în anul III a lunii Vendemair, mama *Damei cu Camelii*. Familia după tată, familia Plessis, nu poate fi deci urmărită atât de departe.

Tatăl Alphonsinei, Marin Vrăjitorul, se născuse la 15 Ianuarie 1790, la Lougé-pe-Maire, în ținutul Orne. Mama sa, Luiza Plessis, a rătăcit prin diferite ținuturi. Tatăl e necunoscut, și Luiza, ea însăși, a avut mari greutateți să-l designeze.

În ce privește pe tatăl, un element rău, el însuși fiu al unei femei ușoară. Mama, o fată vrednică, gingașă, frumoasă și nenorocită, fiică de țarani, a căreia ascendență însă, se împarte, o ramură rămânând din clasa țărănească, o alta atingând în trecut o veche nobleță, ea însăși, veche de mai multe secole.

Iată dară originile *Damei cu Camelii*.

Brutalitățile soțului Plessis au silit pe soția sa să se adăpostească la vecini. D-na du Hays, care era o rudă îndepărtată, îi găsi un loc de servitoare, mai mult, la lady Antersco Jorborough, care trăia când la Paris, când la Geneva. Sărmana Maria Deshayes scăpă, astfel, de chinuri în exil. Plecând, ea incredință pe cele două fete ale sale Delphina și Alphonsinu, rudelor.

Alphonsina avea 9 ani. Ei crescă la câmp fără a fi supravegheată. După prima greșală pe care a săvârșit-o, verișoara la care era, o duse la tatăl său. La vârsta de 15 ani, ea veni la Paris; după unele mărturisiri, ea ar fi fost vândută de tatăl ei, unor țigani, cari au instalat-o la o modistă din împrejurimile Palatului Regal: după alte mărturisiri, tatăl ei o conduse el însuși la Paris, unde o încreditează unor veri, negustori de fructe, în strada Deux-Ecus.

Iată deci, pe mica Plessis devenită grizetă. Că ea a cunoscut mizeria extremă, s'a știut acest lucru din două mărturisiri. Un redactor al unui ziar „*Entre-Acte*”, povesti, la 1 Martie 1847, că o văzuse, într'o dimineață, flămândă, bătând la ușa unuia din prietenii săi. Nu mâncase de două zile aproape.

— Ce dorești, întrebă prietenul, înioșat.

— Cireșe, răspunse ea, ca o adevărată Midinettă. Suntem la jumătatea lunii lui Iunie, și eu n'am gustat încă cireșe.

Altă mărturie provine de la Nestor Roqueplan. El povestește în ziarul „*Parisine*”, că a întâlnit-o, într'o seară, pe scările vestitului Pont-Neuf.

„O grăsimă zgomotoasă cânta în soba unui birtaș ambulant, și în fața acestei grăsimi armonioase ședea ulmită și ea fermecată de acest spectacol de o fericire supremă. O tânără fată, frumoasă, delicată și îmbrăcată prost. Ea mânca o cartoafă verde ce părea că nu-i place. Cartoafele prăjite era visul său; i-am oferit un cornet cu cartoafe prăjite”.

În sfârșit, norocul se hotărî. Domnul Gros, încrezându-se în nota inedită a domnului du Hays scoate din umbră pe modestul negustor care începuse norocul Alphonsinei Plessis, sau, cum s'a numit ea în curând, Maria Duplèssis. Acesta era un birtaș din galeria Montpensier. El o duce la bălciul de la Saint-Claoud. La mobila un apartament în strada Arcadet. Bietul om însă n'a putut să-și ascundă norocul, și ea i-a fost răpită de un mare senior. Acesta era un prinț al tineretei bogată: Angenor, duce de Guiche și care a devenit duce de Gramont. Era, spun Roqueplan, un tânăr bine făcut, proaspăt ca un trandafir, blond și buclat ca Cupidon. Nu avea, pe atunci mai mult de 20 de ani. El o răpi, s'a spus, la eșirea unui bal dat de Prado. De atunci, începe existența strălucită a Mariei Duplèssis. Acum această existență e prea cunoscută ca să mai fie nevădită vorbesc de ea mai mult. Este existența descrisă atât de frumos și de poetic de Alexandru Dumas-fiul, în clasică sa operă:

Balada mării

*Eu sunt marea fără funduri, cu adâncuri agitate
Unde miș de valuri groaznic se lovesc înspăimântate
În izbiri spumegătoare și în spasmuri nesfârșite
Pe când luci-mi strălucește în reflexe aurite*

*În cristalul feții mele, s'oglesc din sbor cocorți
Și-i privesc cum cărduri, cărduri, se nfrățesc ades cu nori
Pe când fundul meu cuprinde, necurmata nopții jale
Și otrava din gâttejul miilor de animale*

*Ocei sunt marea fără funduri, cu adâncuri agitate
Care nchide atâtea taine, în abise cu fundate
Râd acelor ce îmi râde, ca să-i prind apoi în ghiare
Să le cânt o simfonie de prohoduri funerare!*

SCRISOARE

„Dama cu Camelii”. Apartamentul ce-l locuia ea în bulevardul Madeleine, din Paris, No. 11 (astăzi No. 15), era compus din trei odăi dând pe bulevard, și care erau salonul, cabinetul de toaletă și o mică cameră în care a murit, și din două odăi dând în curte: odae de culcare și sofragene. Antreul era tapizat cu lemn aurit pe care agățau plante. Sofrageria era în stejar sculptat și în piele de Cordova. Salonul era tapizat în satin de culoarea cireșei cu podoabe albe și aurii, și mobile din lemn de trandafir; odaia de culcare era, după spusa unui martor un adevărat cuib de mătase roză. Totul foarte elegant, foarte împodobit de bibelouri.

Intâlnirea cu Dumas datează din Septembrie 1844. Despărțirea lor datează din August 1845. Scrisoarea de despărțire, al cărei original e conform cu textul citat, în roman, aparține astăzi, Sarei Bernhardt. Cum însă Dumas a putut să o transcrie atât de exact în romanul său, după trei ani? Avea, deci, un dublu exemplar? Restul e destul de cunoscut. În Octombrie 1846, Dumas pleacă în Spania cu tatăl său și cu o veselă bandă. Se reîntoarce prin Africa. Află că Maria Duplessis e bolnavă în ultimul grad. Ea s'a stins, după o agonie de trei zile, la 3 Februarie 1847, la vârsta de 23 de ani. Vânzarea lucrurilor ce i-au aparținut s'a ridicat până la suma de aproape nouăzeci de mii de franci. Avea douăzeci de mii de franci datorii și tot douăzeci de mii de franci angajamente. Toate cheltuelile plătite, moștenirea a fost în sumă de vre-o 40.000 franci.

Petru T. Gădei

Insemnările unui trecător

Nu'mi aduc aminte să fi aflat, că vreunul din amorurile subite dar explicabile, ivite pe plajă, a durat mai mult decât timpul celui dintâi vântuleț.

Așa că, cu drept cuvânt se poate zice, că amorurile de pe plajă se îngroapă în nisip.

În odihna plictisitoare a stațiunilor climaterice, cei mai stăruitori prieteni, sunt acei cari pot să spună cele mai multe neadevăruri și să cârtească mai impudic, femeile frumoase.

Spiritul de observație al unor femei e așa de accentuat, încât văd cu ușurință un fir de păr, — de pildă blond, — pe hainele soților (când ele sunt brune), dar nu văd lipsa unui nasture foarte necesar.

In clipa asta, tu te uiți la ceas zâmbind și zici : „Ea vine !”
Și cu nu viu — ci doar îți scriu... Și dornic mă gân desc la tine.
Prieten drag și mic și dulce și atât de neastâmpărat
Imi vei erta tu neclintirea și sufletul așa ciudat!..

...Văd flori în vasele de Sévres — flori mari, bogate în petale
Și „Fleurs du mal” svârlite arată ca Baudelaire te-a plictisit
M'astepti — și nu mai viu — și'n fumul albastru al țigărei tale
Ironic se destramă 'n aer un vis frumos, dar neîmplinit....

„Și totuși uite'n clipa asta eu simt arsura sărutărei
Și simt fiorii unei străneri în brațe... și aș vrea să viu...
„Dar e târziu — trecut e ceasul — și'n spasmul cald al nerăbdărei
Rup trei scrisori abia 'ncepute-și 'n urmă versuri doar îți scriu....

Gaby

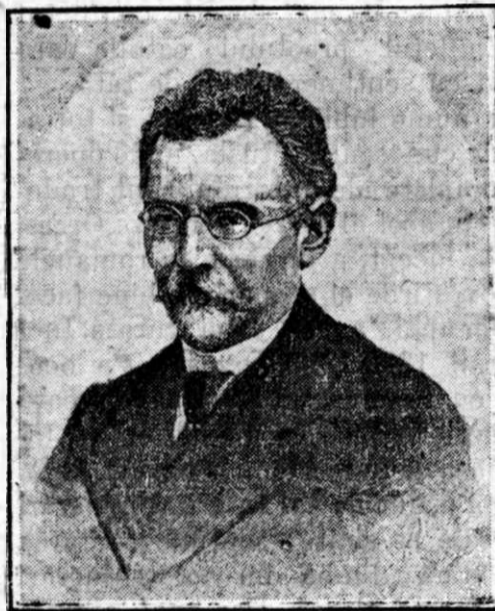
Literatura contemporană poloneză

Boleslav Prus, Alexandr Swentochovski, Eliza Orzesko

La noi literatura poloneză este cunoscută prin câțiva reprezentanți mai de seamă, cari au căpătat un nume universal și în străinătate, cum sunt acelea ale lui *Miczkiwicz*, *Słowaczki*, *Krasinski*, iar în ultimul timp a lui *Sienkiewicz*, dar este puțin cunoscută în întregul ei. Și trebuie să spunem că literatura poloneză nu se reduce la aceste nume, că ea este bogată în scriitori cari pe lângă că se bucură de admirația țării lor sunt recunoscuți de toată omenirea și operele lor cetite în toate limbile.

mai mult de dorit, căci cea ce caracterizează literatura până și în reprezentanții ei cu vederi cosmopolite este o adâncă dragoste de țara lor, sentiment atât de necesar de propagat acum între români, când e vorba de întărit un sentiment care trebuie să servească la cimentarea unirei întregii românimi.

Între cei dintâi scriitori polonezi cu un nume universal și foarte iubiți în Polonia și care este unul din cei

BOLESŁAW PRUS

ELIZA ORZESKO

Mai ales este puțin cunoscută la noi literatura contemporană poloneză. Afară de *Sienkiewicz*, care este popular la noi prin câte-va din romanele și nuvelele sale, nimeni, nici din contemporanii lui, nici din urmașii lui, nu sunt cunoscuți. Or, astăzi când soarta politică a marilor popoare, pare că trebuie să se unească definitiv, căci aceeași comunitate de interese le apropie mai mult de cât pe ori care altele, nu este lipsită de interes cunoașterea literaturii poloneze ce va mai amănunțit.

Această cunoaștere este cu atât

vechi, căci e un contemporan a lui *Sienkiewicz* este **BOLESŁAW PRUS** (numele lui adevărat este *Alexandru Glowaczki*). Născut în 1847, el este cel mai puternic reprezentant al pozitivismului; în Varșovia era apreciat și ca un foiletonist excelent, care știa să exprime toate dorințele și tendințele poporului său. Romanele lui au toate un caracter tendențios, cum sunt: *Păpușa* (1891) *Emancipatele* (1894) și *Faraon*. Toate reprezintă tablouri concepute până în cele mai mici amănunte a obiceiurilor. În *Păpușa* el desemnează lupta omului de

Dragoste de-o clipă

*Dragoste de-o clipă—trandafir sălbatic —
Răsărit din spasmul cald de 'mbrățișeri
Gură 'nsângerată, ochii ca de jeric
Dragoste de-o clipă — trandafir sălbatic —
Nu mai port în mine suflul de eri !*

*A murit femeia ce visa senină
In amurgul palid plin de ispitiri...
Și-a rămas bacanta caldă și felină...
A murit femeia ce visa senină
Și s'a 'nchis și templul castelor iubi ri..*

*O, amurgul-cela minunat de toamnă!
Dragostea-aprinsese torțe pe altare
Și 'n amurgul cela am știut ce 'nsea mnă
Răsvătirea cărnei din încătușare !*

*Dragoste de-o clipă — vis de totdeauna —
Port pe sân sărutul ca o mușcătură
Și te chem cu sete și te chem cu ură
Și te chem în noapte, când răsare luna
Dragoste de-o clipă — vis de totdeauna !*

Cy.

geniu cu mediul său ; în *Emancipatele* tablou epocii obiceiurilor în care lozinca era *emanciparea femeii*. *Faraon* este un grandios tablou din epoca antică a culturii egiptiene și în care scopul principal nu este ca în romanele istorice ale lui Sienkiewicz : *dragostea*. Pruss pune în romanele sale mai multă adâncime și variație, el este mult mai filosof de cât Sienkiewicz, de și ultimul îl întrece și ca artist și ca stilist. Pentru Pruss viața este o enigmă, pe care el caută s'o dezlege, pe când Sienkiewicz vede în viață o puternică armonie de culori, de persoane și mișcări. Pe Sienkiewicz critica l'ar numi un individualist, pe Pruss un sintetic. Un contrast între amândoi se vede și în concepțiile lor despre supra-sensibil : Sienkiewicz se mulțumește cu credința. Se deosebesc ei și în priceperea lor a iubirii : pentru Sienkiewicz dragostea și principiul eternului feminin sunt forța care pun în mișcare tot Universul, pe când Pruss văzând în iubire o puternică forță a naturii, nu uită și caracterele fundamentale ale vieții omenesti : munca și suferința.

Alături de romanele sale mari, Pruss a scris și o serie de povești umoristice din viața copiilor și a animalelor în care se simte însuflețirea întregii naturi și a creației ei. Pentru operele lui Pruss se nemerește, după pererea criticului ceh Iosif Karassek, din cartea căruia „*Istoria literaturilor slave*” extragem cele de mai sus. această caracteristică : *Vagabondând pe pământ, e absolută nevoie să te atingi cu capul de cer*”.

Un alt contemporan al lui Sienkiewicz, deci tot din cei vechi, este și *Alexandru Swentochowski*, din nuvelele căruia s'a tradus și în românește într'o ediție veche la Craiova, a casei de elitură Samitca, acum vr'o 30 de ani, câteva schițe.

Un sfert de veac Swentchowski a redactat revista „*Dreptatea*”. Articolele sale „*Liberum veto*” pe care le semna „*Solnicul dreptății*” au avut o mare influență asupra societății poloneze. El avea un stil de care se temeau și era un orator elocvent, plin de acel sprit galic, care țighește din dialogurile sale, dramele lui filosofice și nuvelele sale. Ii plăceau problemele și experiențele psihologice și căuta să urmărească toate cutele sufletului bărbătesc și femeesc. Drama lui „*Părintele Macar*” descrie conflictul din sufletul preotului catolic care luptă cu sentimentul lui de tată.

Un nume iubit în Polonia și tot atât de cunoscut în Rusia, unde operele complete ale autorului sunt traduse, este acel al *Elizei Orzesko*. Orzeska, la început, a urmărit cu romanele și povestirile ei scopuri de bine facere, dar apoi s'a dat artei curate. Începând în anii 1870-1880 Orzesko s'a ocupat cu feminismul, luminând veața femeii poloneze ca mamă, cu un talent așa de puternic în cât toată Polonia se ocupa de ea. În primele lucrări ale sale se simte sentimentalitatea feminină ; limba din aceste lucrări este foarte aleasă. Dar apoi, atenția scriitoarei se îndreaptă spre mediul în care trăia, spre evrei și țărani din teritoriul din jurul râului Nieman, din *Lituania*, și *Rusia albă*, spre populația bigotă și incultă, cum și spre nobilimea poloneză din sate, așa zișii bine născuți (bene nati). Sufletul ei sensibil nu lasă nerelevante și frământările din societatea contemporană ei, cu pozitivismul, cosmopolitizmul, pesimismul și cari au avut o influență așa de mare asupra tinerilor minți încă nedesvoltate și incapabile de a pricepe aceste curente. Laurii lui Turgheneff, care de asemenea a fost preocupat de aceste manifestări sufletesti ale tineretului, nu au atras-o.

De altfel ea nici n'a putut să se ridice până la Turgheneff, totuși a știut ca *Orzesko*, ca scriitoare independentă și cu suflet mare să dea un colorit special descrierilor sale din această lume în plină frământare. Dezvoltarea talentului scriitoarei s'a făcut sub ochii cetitorilor ei. Romanele ei au fost traduse în multe limbi și ar fi dorit ca unele din ele să fie traduse și în românește. În vremurile noastre când este o revenire spre tot felul de izme și când avem de asemeni un tineret care ușor se entuziasmează pentru lucruri al căror fond nu'l înțelege, caricatura multor acestor sentimentali zăpăciți care sunt în romanele scriitoarei poloneze ar servi ca un bun corectiv și o readucere la realitate, a celor rătăciți.

Dr. I. Dusclan

FULGI DE SOARE

Mă'nchin singurătății, și plâng cu ea împreună ; din cer coboară 'n besună, șoptiri ispititoare ; pe când nădejdea-mi strânsă pe-o margină de suflet, se înșiră ca o dungă, spre cărățăitoare....

Nu-i nici un stâlp în cale, cu gându s'o oprească ; și trista mea nădejde străbate meditând ; doi ciocli, o așteaptă, cu lumânări aprinse, și proștii se înșiră, spre dânsa, prohodind....

Un sigur sclav, o întrebă ; și parc'ar vrea să-i spună, că, rătăcind prin besună, se va schimba-n ateu ! Când vremea o îmbie cât mai adânc prin noapte, streinul care-o plânge, îi umbra mea, sânt eu.

Și ocolind meleaguri : pășuni cât prinzi cu ochii, nădejdea-mi se reînnoarce pe locuri învechite ; râvnind din nou, la ninsul petalelor de aur, din spuma guri tale, vremelnice, deslipite....

În casa ta, răsună cântări armonizate, cu răsete ; ce-ți pasă, de plânsetele mele ?.....

Sub curpeni grei de trudă, mi-a doarme năzuința, când prin pustiu răsbate, jăratecul din stele....

Și plânge amar la poarta-ți nădejdea mea pustie ; dar ție ti se pare lătrări de câini : și-apoi arunci din încăperea odăii parfumată ; cu aciași nepăsare privirile-napoi....

Dați câinilor mâncare !... Au flămânzit, sârmanii !... Așa-ți răsărângi porunca în noaptea tulburată ; și sclavii tăi, se înșiră cercetători, prin besună ; când plânsa mea nădejde, adoarme îngenuchiată....

Târziu, când se trezește, din noaptea prăbușirii, o raclă pe-o cotiugă cu roțile de scrum, așteaptă tântuitul, sub zări de înseninare, ca să-și reia pornirea spre-a veșniciei drum....

George Nutzescu

Frumoasa Doroteia

de CHARLES BAUDELAIRE

Soarele copleșește orașul cu lumina lui puternică; nisipul e lucios și marea scânteiază. Lumea obosită se culcă făcându-și siesta, o siestă care este un fel de moarte plăcută în care acela care stă culcat, gustă voluptățile somnolenței lui...

Doroteia însă puternică și mândră asemenea soarelui, pornește pe strada pustie, singura ființă vie care se mișcă la ora asta, în bătaia razelor de soare.

Ea pornește, legându-și puțin șoldurile. Rochia ei de mătase, de-o nuanță clară trandafirie contrastează puternic cu pielea-i brună.

Umbrela-i roșie proiectează pe chipu-i sombru răsfrângeri purpurii.

Greutatea părului ei imens o face să-și țină oarecum aplecat căpsoru-i fraged ceia ce-i dă un aer triumfător și leneș. Doi cercei subțiri par că-și soptesc împreună la urechile ei mici.

Din când în când adierea ușoară ce încrețește oglinda mării îi ridică un colț al fusteii arătându-i piciorușu-i gol, asemenea în frumusețe cu picioarele zeițelor de marmură care se răsfață în muzeele din Europa; căci Doroteia este așa de cochetă, că plăcerea de a fi admirată învinge mândria libertății, și deși nu mai e sclavă, merge fără ghete.

Și ea pornește ast-fel cu pasul ei armonios, fericită că trăiește, zâmbind voioasă ca și cum ar fi în depărtare, în spațiu o oglindă care să-i răsfrângă frumusețea.

La ora când însuși căinii gem de durere sub razele fierbinți ale soarelui ce pricină puternică împinge din casă pe leneș și frumoasa Doroteia?

Pentru ce și-a părăsit coliba-i cochetă, unde se simte atât de bine pentru a visa și unde se privește necontenit în oglindă, în timp ce marea care izbește plaja cu sunetu-i ritmic, îi trimite din depărtare miresmele-i saline.

Poate că are vre-o întâlnire cu un tânăr ofițer care de pe-o plajă îndepărtată a auzit de farmecul prea frumoasei Doroteia și pe care-l va ruga — naiva fată — să-i descrie balul operei, întrebându-l dacă poți asista la el neîncălțată, și dacă Parizienele sunt tot atât de frumoase ca ea.

O! Nu, Doroteia care este admirată și răsfațată de toți, ar fi nespuse de fericită dacă n'ar fi nevoită să strângă piastru peste piastru pentru a răscumpăra pe surioara ei care are optsprezece ani și care e așa de frumoasă. Va reuși fără îndoială, buna Doroteia; stăpânul copilei este atât de avar, prea avar pentru a înțelege o altă frumusețe decât aceea a banilor.

traducere de Const. A. I. Ghica

SBUCIUM

(Schită)

Când se trezi, soarele, care se furișase în casă printre draperiile violete, juca pe căpătâiul patului, un stol de raze aurii, și îi mângâie obrazii palizi, supti de boală. Flavia se ridică în capul oaselor, și-și întoarse privirea către fereastra incendiată de soare. Zambilele din ghiveci înfloriseră și râdeau la geam ca niște ochi de copil fericit, împrăștiind în casă un parfum de înviere și tinerețe. O rândunică veni în dreptul ferestrei, ciripi, bătut cu aripile 'n geam, apoi se pierdu peste acoperișurile roșii ale caselor învecinate. În stradă era zarvă, s'auzeau pași grăbiți, iar gâlceava vrăbiilor de prin copaci se învălmășia ca zumzetul albinelor într'un stup.

Flavia își strânse părul blond, ce cădea în pale pe fruntea-i albă, și-l prinse în coade. Coborând din așternut, se apropie de fereastră și o deschise în lături.

O boare călduță, amestecată cu mirezme de flori și pământ reavăn, îi isbi fata. Lumina soarelui îi luă vederea și Flavia închise o clipă ochii săi câprii. Când îi deschise și zării în curte zarzării pridiți de floare, cei doi plopi din poartă înverziti, fluturii cari se țeseau în văzduh neastâmpărați, cerul acela înalt, solemn, de un vioriu catifelat, ridică brațele în sus, ca și când voi să cuprindă în ele toată splendoarea primăverii, care deștepta pe pământ viața, dulcea tinerețe a vieții...

Erau doi ani de când boala o încătușase în casă și în fața firii, care reînvia iarăși, umplând inimile de speranțe noi. Flavia își simți sufletul frământat de un regret amar, ce o întrista din ce în ce: niciodată viața nu-i păruse mai frumoasă, mai bună de trăit ca acum! Foarte surâdeau în juru-i; toate întinereau... Un zâmbet ca o explozie de lumină, erau florile cașilor; un zâmbet era dimineața aceea de Martie... Peste noapte ploaie, și acum stăzile, grădinile dantelate cu frunze proaspete, zărilor largi și senine, păreau spălate, înfră-

gezite; un fior nedefinit de iubire plutea în aerul îngropit...

Doi ani de suferință!

Amintirile îi luminau un crâmpel de viață trăită, cea mai frumoasă pagină din trecutul ei:

Se întrevăzu pe scena teatrului, în prima seară de debut... Glasul i se înălța cald și limpede, mlădiindu-se ca un suspin de fericire, stăpânind mulțimea, care o asculta fermecată. Notele tremurau ca niște picurări de privighetoare înebunită de mărțtia unei nopți de vară cu lună plină... Ropotele aplauzelor o chemară la rampă stăruitor, frenetic, și Flavia începu aria din nou, cu mai mult avânt. Peste capul ei căzu din toate părțile o ploaie de flori, și inima Flaviei bătut puternic; în suflet îi mijiră mugurii unor idealuri mari... „Un adevărat talent... cine ar fi crezut?” s'auzi în sală. Intră în cabină, fericită. Un roi de tineri împomădați, cu monocluri, veni s'o vadă, și-i strânseseră mâna afectat. Îi laudară vocea, îi vorbiră de perspectivele viitorului, și-i făgăduiră prietenia lor de oameni ai zilei...

Flavia eși dela teatru cu fruntea sus, cu pieptul înfierbântat, cu sufletul îmbătat de fericire... În sfârșit se ridicase!... și anii de trudă îi părură depărtați. Și acum râdea, și-și apleca capul d'asupra coșulețelor încărcate cu trandafiri, ce le purta pe brațe mirosindu-i cu nesăț... „Dacă ar trăi... să vadă pe Floricea ei...” își sopti umblând repede pe străzi depărtate. Vântul de toamnă bătea rece și-i săgeta pieptul desgolit, asudat. Flavia nu-și dăde seama bine când ajunse acasă în casa ei părintească din Mântuleasa, liniștită și prietenoasă, în care își făurise vise eterne, succesul primului debut...

A doua zi, căzu bolnavă. Dureri vrăjmașe îi sfășiau pieptul; capul îi ardea ca 'n pară. Începură să o neliniștească friguri și vedenii chinuitoare; apoi în multe dimineți scuipe sânger. Veniră zile triste, apăsătoare; nopți lungi de insomnie și spaimă; și frumusețea ei delicată și vaporosă se șterse, vestejându-se din zi în zi ca o floare bătută de brumă. Dar nu

Amurg de Mai

Fapt de seară...
Umbră rară
Din vechi codri vine 'ncet.
Filomele,
Turturele,
Cuci, Merlițe tin concert

Voluptoase,
Amoroase
Trec șoptirile de vânt
Trec 'n fire
Ca un mire
Cu parfume, imnul sfânt.

Inoptează...
Scânteiază.
In adânc, întâia stea
O suflare,
O cântare
Mai suspină unde-va.

Ceasuri line,
Umbre pline
De mister, de dulce dor
Cad pe cale,
Trec spre vale
Purtând taine de amor.

Simion Udrescu-Bălești

plânse niciodată. De ce să plângă ?
Spera mereu...

Era incredințată că, în cele din urmă, cu vremea, care vindecă atâtea răni... se va îndrepta. Tinerețea ei va birui poate...

...Și în dimineața asta de primăvară, Flavia se simțea mai bine, mai întremată. Un îndemn de ducă, ca acela al păsărilor călătoare, îi aprinsese sufletul...

Se îmbracă și eși pe străzi.

Ce curioase îi părea casele și oamenii !

Avea impresia că nu le mai văzuse, nici străzi, nici case ; că trăia acum într'o lume nouă. Câtă schimbare !

Eși la Episcopie și o luă în jos, spre bulevard.

Vuetul trăsurilor o amete și pâlcurile le femei, cari treceau pe străzi, frumoase, cochete și zâmbitoare, o mâhniră, jicnind-o par'că. În ochii lor găleși întrezări atâtea sete de viață...

Voi să fugă din acest bazar de tinerețe mirositoare, prea vioale și prea entuziastă ; dar nu se hotărî. O dragoste neînțeleasă o mână către mulțimea asta veselă și parfumată, care își plimba trufia și sănătatea în lumina aurie a primăverii, și care desigur flectăria, bârfa, judecând oameni și lucruri cu nepricepere și ușurință, căci n'aveau altceva de făcut... Un surâs însă tresări deodată pe chipul ei ofilit. Șopti :

— Măine poate... lumea asta mă va sărbători ! Da, așa va fi...

Când ajunse în fața teatrului, inima începu să-i bată ca la o pasăre speriată. Ce dulce revedere ! Ca într'o priveliște fantastică întrevăzu batisete, cari se agită în aer... puzderie de flori risipite peste capul ei...

Trecu înainte, încântată par'că. Iși cumpără micșunele și-și prinse buchetul la piept. Mergea acum pe străzi grăbită, atârțată de frumusețea succesului ce avusese odată, și în suflet îi creștea speranța unui succes și mai mare, și mai răsunător... Ea era apoi — așa gândia — o ramură din capacul ce inverzia... și cine o opria să nu se îmbete de farmecul tinereții ? Cine putea să-i răpiască dreptul de a trăi fericită, dreptul de a spera ?...

Se simți obosită. În bulevard se așeză pe o bancă. Răsuflarea îi era grea. Incepu să tușiască. Obrajii i se aprinsese și o sudoare rece îi scăldă fruntea. Iși duse batista la buze. O pată de sânge înroși albul batistei, ca o floare de măc...

Flavia încremeni și o sfâșiere adâncă îi cuprinse sufletul. Inchise ochii. O lacrimă fierbinte se rostogoli pe obrajii ei crispați de suferință.

— De-acum s'a sfârșit totul... N'am ce mai spera !...

Și se ridică galbenă, pornind încet, nimicită de gânduri triste. Ii venia să strige, să plânuiască oamenii cari treceau pe lângă ea, nepăsători și veseli ; și, nervos aruncă buchetul cu micșunele ce-l prinsese la piept...

Se târa acum pe drum, ca o pasăre rănită de moarte... și se depărta cu spaimă și ură de mulțimea aceea vioasă și elegantă, în care, ori cât ar fi năzuit, numai putea trăi sau visa.

— Da, da... lumea e a celor tari...

Ajunse acasă târziu și pași pragul șovăind, sprijinindu-se de pereți. Ea rămase în mijlocul odăii pierdută, cu capul plecat, cu brațele în jos. Gema.

O dorea inima și corpul. Casa și lucrurile aveau un aer plângător, sfâșietor de trist. Le privi lung, amețită. Pe o etajeră zări cele două coșulețe cu trandafiri, cari se uscaseră, dar cari încă mai păstrau în cutele lor veștejite, dulceața unei poeme de fericire, a unui vis de izbândă abia împlinit...

Se repezi la un sertar și trase din el foile unor afișe de teatru. Se uită la ele ca eșită din minte. Numele ei : Flavia Noreanu era scris mare, cu litere groase.

Seara aceea a succesului ei îi apărură ca într'o străfulgerare de lumină depărtată...

Cu mâinele tremurânde, cu mintea rătăcită, ea rupse afișele în bucăți, le firimiți și le svârli pe dușumea.

Căzu peste ele, plângând cu hohote...

Ioan Stroe

Am să-i spun...

Lui Ghidali, mititelul.

Intr'o școală oare-care

Mânios învățătorul

Ia așa se spune

Pune

Următoarea întrebare :

— „Ei !... Ascultă, măi Ghidali.

Cine tema ți-a lucrat ?”..

— „Cine ? cine ? doar' vezi bine.

Eu !”... îi dă el supărat...

— „Vezi, îi zice 'nvățătorul,

Asta mie nu mi-i nou,

De greșeli e plină tema

Și știam că ești un bou...

Numai am voit să aflu

Dela tine

Dacă nu m'ai înșelat,

Dând la altul ca să-ți faci

Tema dată de lucrat”...

— „Dac' așa-i !... îi dă Ghidali,

Văd că tot îs mai cuminte,

Căci, zău, tema ce mi-ai dat-o

Tata mi-a lucrat-o mie

Și de-aceea azi la masa

Am să-i spun că-i bou — s'o știe !

Orest Horia Pașcanu

Michel Provens

Dela iubire la ură...

În tren dela Lausana la Brigue. Câteva călători scoboară la o stațiune apropiată, alții continuă drumul către valea Rhonului spre mulțimea de funiculare ce duc la „Sanatoriu”, purgatoriu situat între nori.

Intr'un colț al vagonului, sta Jancourt, dus pe gânduri, căutând să distingă prin ceața deasă „refugiul” celor ce luptă pentru viață.

La Saint-Maurice, un călător urcă în compartimentul lui Jancourt. Surprins, se oprește în fața lui Jancourt. Cei doi bărbați se privesc cu atenție, apoi recunoscându-se : D. Jancourt ! D. doctor Chebre !

Bucuria unei vederi te dispune numai de cât, oricât ori cât de trist și posomorât ai fi.

Chebre. Să mai îndrăznească cineva să spue, că pământul nu este rotund ! Ne-am cunoscut astă vară la Florența, și ne revedem în plină iarnă la Saint-Maurice.

Jancourt. Una din cele mai frumoase surprize. Ce cauți pe aici ?

Chebre. M'am stabilit la Montoux.

Jancourt. Nu prea cred să ai bolnavi mulți la Montoux !

Chebre (arătând spre muni). Ba da, dar sunt prea sus puși...

Jancourt. Vorbești de cei din sanatoriu ! Sărmanii de ei !

Chebre. Dar d-ta încotro mergi ?

Jancourt (trist). Tot către... cei supuși, (răspunzând unui gest de surpriză al doctorului). Dar nu pentru mine.

Chebre. Atunci, d-na Jancourt ?

Jancourt. Da.

Chebre (mirat). Cum se poate ? Nu-mi vine să cred. Astă-vară am cunoscut pe d-na Jancourt, și dar era plină de sănătate, veselă, și i se citea pe față nici unul din semnele teribilei boale.

Jancourt. Crezi că ești primul care te miri ? Toată lumea, toți cunoscuții, toți prietenii au rămas înmărmuriți când le-am spus. Chiar mie nu-mi venea să cred. Eram atât de fericit.

Chebre. E de necrezut ! Probabil că a fost ceva fulgerător !

Jancourt. Nu. Soția mea începuse să se plângă de dureri pe cari nu le putea defini. Felul ei de a fi se schimbă cu desăvârșire.

Devenise neliniștită, nervoasă, se ascundea de mine, într'un cuvânt, căuta să mă ocolească, să nu dea ochii cu mine.

Chebre. Pe urmă slăbiciune generală, fața galbenă...

Jancourt. Nici una, nici alta. Toată mai aci este misterul. Fața ei rămăsese aceeași... plină de sănătate.

Chebre. Nu se poate dragul meu.

Cu siguranță că nu i s'a pus bine diagnosticul.

Jancourt. In privința aceasta sunt pe deplin liniștit. A examinat-o marele nostru specialist Varmeur.

Chebre. Ei drăcia dracului! Și ți-a spus chiar el?

Jancourt. Ba nu, căci soția mea n'a vrut cu nici un preț să o însoțesc când a fost la consult.

Aceasta nu însemnează nimic, un simplu capriciu de femeie, căci mi-a adus ordonanța semnată de Varmeur. Când am citit, am rămas încremenit, i se prescria să plece imediat la sanatoriu.

Chebre. Dar de ce n'a mai consultat și alt doctor? La urma urmei și Varmeur poate foarte bine să se înșele odată, ori cât de maestru ar fi.

Jancourt. Nu știam ce să mai fac. Chiar în ordonanță spunea că o întârziere de câteva zile poate să aibă urmări nenorocite.

Adnotația aceasta mă zăpăcise cu desăvârșire. Alții în locul meu ar fi judecat toate ca sînge rece. Dar eu, sare am pentru soția mea un adevărat cult de iubire, și care nu trăiesc, nu lupt și nu muncesc de cât numai și numai pentru ea, nenorocirea care îmi venea ca din senin mă zăpăcise în așa hal, că nu puteam face atunci altceva decât s'o trimet imediat, cu orice preț, cu orice sacrificiu, s'o scap...

Chebre. Și atunci ai adus-o la sanatoriu din R...

Jancourt. Da, acum trei luni. Când am văzut căzărniile acelea pline cu bolnavi, m'a cuprins o teamă de nedescris. In mormintele acelea pline cu oameni vii, trebuia să-mi îngrop și eu soția, să mă despart cine știe cât timp de ea... Oh! când îmi aduc aminte...

Chebre. Nu te-a lăsat să rămâi mai mult timp lângă ea?

Jancourt. Nici o zi măcar, dragul meu. Ceva mai mult, mi-a interzis chiar să mai viu, până nu mă vor înștiința ei. Nu știu dacă această prescripție este necesară, dar nu cunosc ceva mai dureros pentru două ființe care se iubesc.

Chebre. Dar de-na Jancourt cum a putut suporta această despărțire?

Jancourt. A fost mult mai tare ca mine. A avut eroismul să-mi zâmbescă, că să-mi dea mie curaj. Nu-i așa că te miră dragă doctore?

Chebre. După câte îmi spui, cred că am dreptul să rămân chiar surprins. Dar doctorii sanatoriului ce spuneau?

Jancourt. N'au spus nimic... cât cu șeful lor. Nimic... după ce a citit ordonanța lui Varmeur m'a sfătuit să plec cât mai curând.

Am avut impresia că oamenii aceștia, adică doctorii, n'au un pic de suflet... Dacă ar fi după ei, nu m'ai vedea astăzi pe aci.

Chebre. I-ai anunțat că sosești azi?

Jancourt. Nici prin gând nu mi-a venit, după cum nu s'au gândit nici ei să mă cheme.

Nu mai puteam doctore. Primasec dela sanatoriu niște buletine cu un conținut foarte vag. Chiar scrisorile soției mele se cunosc că sunt ca zurate de ei... nici un cuvânt de încerci care să mă liniștească, care să-mi spue adevărul. Nu mai pot, trebuie să vă și să știu totul.

Chebre. Dumitale n'o să ți spue tot adevărul.

Jancourt. Prevăd acest lucru, dar ce este de făcut? Care ar fi mijlocul ca să aflu adevărul, oricât de brutal ar fi?

Chebre. Ia stai. Spuneai adineauri de doctorul șef. Șeful sanatoriului a fost dr. Landriu. Un prieten al meu l'a înlocuit de două luni. Dr. Frésan. Un om excelent și un doctor admirabil. Îți voi da o recomandatie, dându-te drept un confrate din Paris venit pentru a studia organizația unui sanatoriu. Astfel îți va fi foarte ușor să capeți lista tuturor bolnavilor, și să afli astfel adevărul asupra mersului bolii soției dumitale. Intre confrăți, și mai ales când este vorba de interes științific, nu se poate ascunde nimic... vei vedea.

Jancourt (mîșcat). Îți voi rămâne toată viața recunoscător.

Chebre (dându-i cartea sa de vizită). Scopul scuză mijloacele. Te-am recomandat dr. Richard, un nume comun, pe care îl au atâția doctori. (Tronul se oprește). Uite ai ajuns. La revedere! (strângându-și amândoi mâinile cu prietenie). Când vei mai avea nevoie de mine, îți sunt ca dragă inimă la dispoziție.

Jancourt. Îți mulțumesc din toată inima. La revedere.

Mica locomotivă a funicularului își târăște pasagerii către sanatoriu prin tre doi munți de ceață. Ajunsas, în cetatea morții, unde bolnavii sunt clasați pe pavilioane, după gravitatea bolii, Jancourt se prezintă d-rului Frésan. Acesta îl primește foarte prietenos și cum este tocmai ora mesei, când toți pensionarii sunt duși la masă, dr Frésan vizitează împreună cu Jancourt, sanatoriul model, unde totul este prevăzut, dela salonul de bal pentru pacienții mai puțin bolnavi, până la sala mortuară... pentru cealaltă categorie de bolnavi. La întoarcere Frésan poartă pe Jancourt la masă.

După o masă bună, convorbirea devine mai intimă.

Jancourt. Mă văd colo, în buchetul de brazi, un pavilion!

Frésan. Ah! da, pavilionul Z. Vom merge numai de cât. Din cauza atitudinii, am instalat acolo pe bolnavii cei mai gravi.

Jancourt. Fără să le spui nimic?

Frésan. Bine înțeles! Am un motiv vederea frumoasă, confortul...

Jancourt. Trebuie în adevăr multă bătae de cap și o memorie extraordi-

nară ca să ții minte pe toți cei 300 de bolnavi unde anume se găsec și în ce stadiu se află fiecare cu mersul bolii.

Frésan. Am un sistem foarte practic, am înființat niște registre cu fișe mobile. Vrei să vezi?

Jancourt. Cu plăcere... cu această ocazie voi vedea poate nume cunoscute (citind lista bolnavilor). D. D'Arval?

Frésan. Il cunoașteți?

Jancourt. Nu este un bărbat înalt, slab și blond?

Frésan. Este tocmai așa!

Jancourt. Cu toate acestea nu cred, nu-l știam bolnav!

Frésan. Se poate, acum însă este pe ducă, în ultimul grad...

Jancourt. Pe d'Arval despre care vorbesc, l'am văzut acum trei luni.

Frésan. Se potrivește de minune. Acum trei luni a venit și el aci. Ia aminteste-ți bine, l'ai mai văzut de 3 luni?

Jancourt. In adevăr, nu l'am mai văzut.

(Sfîrșitul în N-rul viitor).

Trad. de Corneliu Ionescu

Din lumea cealaltă

*Lui D-zeu eu m'am rugat ferbînte
Ca să mă ia din lumea suferinții,
Rugându-mă cu patima credinții
M'a ascultat Acel-A-Tot-Putînte.*

*Cînd am murit mai ții tu oare minte?
Plîngeai și tu, prietenii, părinții
Dar eu păstarm surâsul biruinții
Că am scăpat de-o lume care minte.*

*E bine-aci: nici ură și nici patimi
Nu-s frămîntări de visuri și nici
lacrimi
E liniște, eternă bucurie!*

*Dar dac'ar vrea Acel-A-tot-Putînte
Cum l'azi ruga, O, l'azi ruga ferbînte
O clipă doar, o clipă să mă nvie!*

Elena Th. Păduraru-Iași

Bibliografia

A apărut „*În fericirea mea*” versuri de colaboratorul nostru Alexandru Băciurescu. Ca și volumul precedent, versurile acestuia au același caracter avocatic, același admirabil debit poetic, același particular colorat, cari fac din autorul lor o personalitate distinctă și foarte apreciată în lumea noastră. 120 de pagini 20 lei.

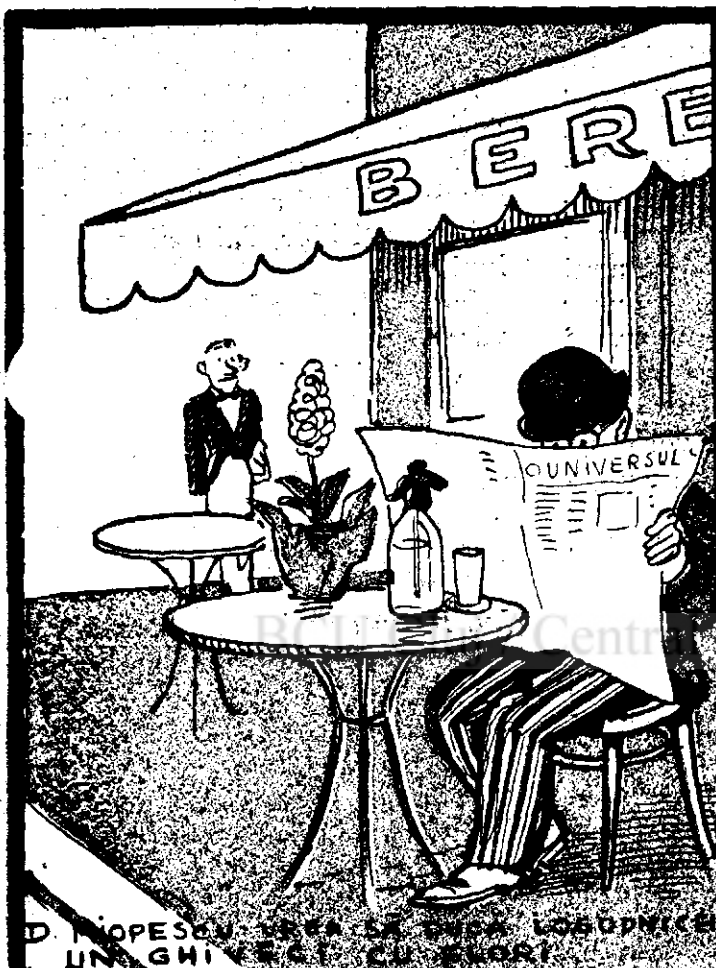
A apărut „*Suflet necunoscut*” roman de G-ra Emilia Taler. O pagină din viața socială de azi, foarte viu prinsă de cunoscuta autoare, o reputată novelistă și romancieră.

CHIFFRIERUL

Ziarul Călătoriilor și
al Științelor populare
Care apare în fiecare Marți

Logodnicul miop

Sau o inexplicabilă rea primire.